

WIERSZE RÓŻEWICZA NIE TŁUMACZONE
KONKURS (10 WIERSZY + POEMAT)

z tomu Wyjście

słowa

słowa zostały zużyte
przeżute jak guma do żucia
przez młode piękne usta
zamienione w białą
bańkę balonik

osłabione przez polityków
służą do wybielania
zębów
do płukania jamy
ustnej

za mojego dzieciństwa
można było słowo
przyłożyć do rany
można było podarować
osobie kochanej

teraz osłabione
owinięte w gazetę
jeszcze trują cuchną
jeszcze ranią

ukryte w głowach
ukryte w sercach
ukryte pod sukniami
młodych kobiet
ukryte w świętych księgach
wybuchają
zabijają

2004

taki to mistrz

budzi się
rozgląda dokoła
z rzeczy świata tego
powinno coś zostać
ale co?

odfrunęły anioły

Trochę pijany
snem winem
napojony żółcią
i octem
stary poeta
usiłuje sobie przypomnieć
co miało pozostać
z rzeczy tego świata

poezja i miłość
a może poezja i dobroć
bezzębny przeżuwa słowa
dobroć chyba dobroć
i piękno?
a może miłosierdzie?

oddala się
żeby lepiej zobaczyć Warszawę

Tamta była piękna i zła
jej „siostra” dobra i brzydka

taki to mistrz
co gra choć odpycha
zaciemnia aby wyjaśniać

zamyka oczy widzi stopy dwie
gwoździem przebite

te odlatują z planety

serce podchodzi do gardła

w roku 1945
w październiku
wyszedłem z podziemia

zacząłem oddychać

słowo za słowem
odzyskiwałem mowę

zdawało mi się
że „Wszystko” układa się
dobrze
nie tylko w mojej głowie
ale na świecie
w domu w ojczyźnie

razem z Przybosiem szukałem
miejsca na ziemi
razem ze Staffem zacząłem
odbudowę od dymu
z komina
razem z profesorem Kotarbińskim
głosowałem „3 x tak”

studiowałem na proseminarium
profesora Ingardena
wstęp do teorii poznania
Hume pomagał mi
w uporządkowaniu myśli

referendum zostało sfalszowane

odbudowa świątyni
postępowała zgodnie
z planem i marzeniami
Bóg zostawił mnie w spokoju
rób co chcesz jesteś dorosły
powiedział
nie trzymaj mnie za rękę
nie zwracaj się do mnie
z każdym drobiazgiem
mam na głowie dwa miliardy ludzi
za chwilę będę miał dziesięć miliardów
pomogłem Ci w roku 1935
przy rozwiązywaniu równań
z jedną niewiadomą powiedział Bóg

z płonącego krzaka
który zamienił się w popiół

wiek XXI skradał się jak złodziej

moja głowa
rozleciała się na cztery strony świata
na ścianie zobaczyłem
napis Mane Tekel Fares
w Babilonie nóż na gardle człowieka

wieczny powrót...

Nietzsche jest znów modny
wraca do Niemiec (i do Polski)
drogą okrężną
przez Paryż
w kostiumie francuskiego filozofa
rumuńskiego pochodzenia

Zaratustra z okolic Naumburga
trochę polski szlachcic
trochę Übermensch

pyta siebie
matkę
siostrę

dlaczego jestem taki mądry
odważny jedyny ukrzyżowany

najlepiej nie myśl o tym
radzi mama
zajmuj się swoimi Grekami
albo coś skomponuj

Siostra „liebes Lama”
właśnie wróciła z Ameryki Południowej
jest trochę zaniepokojona ale dumna
że brat trzyma się prosto
i ma wygląd żołnierza (fast)
„auch Magen und Unterleib in Ordnung“

Frycek wyszedł na dworzec kolejowy

z kwiatami ale bez tej wielkiej szabli
z którą wybrał się do fotografa
i na wojnę (w roli „łapiducha”)

potem jak przystoi orłowi
szukał gniazda na szczytach
w Genui i okolicach
„sono contento”
pisał do domu

pocziwi mieszkańcy Genui
nazywają go „il piccolo santo”
„il santo”
pożegnał z żalem
ideę wiecznego powrotu
gotuje sobie risotto maccaroni
(bez cebuli i czosnku)
karczochy z jajkami i pomidory
dieta jest istotą filozofii
to co się zjada wydała się
w formie myśli
„die ewige Wiederkunft”

pytał Mamę co jedzą
„zwykli” „prości” ludzie
co je nasza biedota

„samotny Nietzsche”
nie znał „prostych” ludzi
nie stykał się z biedotą

nasi ludzie
mój Frycku
jedzą od rana do nocy kartofle
tłuste mięso
świninę
zalewają sznapsem
piją lurę
którą nazywają kawą

ach! Mamo
i tak w koło wieprzowinę
kartofle lurę
kapustę kiszoną?

tak mało znam nasz lud
jadałem zawsze w samotności

ale wszystkiemu winni są
przywódcy Socjaldemokracji

Mamo...
mężczyzna powinien
być hodowany na żołnierza
kobieta na żonę żołnierza

ze łzami w oczach
rozstał się z ideą
wiecznego powrotu
zrozumiał
że wieczne powroty do Naumburga
to nic ciekawego

i klimat „nie ten” i kuchnia
i sąsiedzi
i siostra Lama i mama
choć kochana
no i ciotki!
czy orzeł może mieć ciotki?
nawet jeśli są dobre i czułe

„das Meer liegt bleich
und glänzend da
es kann nicht reden“

co zobaczył Akwinata

Notatka na marginesie
artykułu ks. Tadeusza Bartosia
„Przedziwny świat
Tomasza z Akwenu”

6 grudnia 1273 roku
podczas mszy doznaje przeżycia
które sprawia, że nie chce już pisać
„Nie mogę już więcej pisać,
widziałem rzeczy, przy których
wszystkie moje pisma są jak słoma”

Co zobaczył Akwinata?
„widziałem rzeczy” powiedział
i przestał rozmawiać

jakie rzeczy?

Akwinata nie rozumiał
kobiet dzieci i sztuki
– tak mówią – może się bał
może nie chciał zrozumieć

„widziałem rzeczy”

może zobaczył kobietę aniola
która rodzi dziecko
boga i odkupiciela

może zobaczył Boga
Ojca i Matkę

a może zobaczył kapłana
kobietę
który uśmiechał się
do niego zalotnie

a może zobaczył swoje
poczęcie i narodziny

i zrozumiał że kobieta
nie jest błędem natury
ale jest samą naturą

przez Arystotelesa czuję
pewien związek niezbyt jasny
z Tym Ojcem Kościoła

imponuje mi waga
jego ciała ducha i rozumu

przypomina mi fizycznie
doktora Marcina Lutra

ten gatunek hipopotamów
przywrócił Kościołowi ciężar

Widzę ich ogromne ciała
które zanurzają się
w żywej wodzie
wiary nadziei i miłości

31 stycznia 2003 r.

na oczy Nieznajomej

cóż to za oczy
zasnute cieniem
nieprzytomne
obudzone czujne
zasnute snem
wszystko jest w tym spojrzeniu
skryte półmrok i tajemnica
płci i pulsujące w białej
szyi stłumione krzyki
i westchnienie

siedzimy obok siebie
rośnie oddalenie i uśmiech
co ginie po drodze do mnie
trochę niedbały (śmieszny staruszek)
roztargniony (zgubił okulary)
pisze wierszyki
ale ja jestem starym
łowcą motyli
i puchów marnych
już jako dziecko i młodzieniec
miałem na opuszkach palców
pyłek z błękitnych skrzydełek
wiecznie kobiecego

złowiłem twój uśmiech
trochę rozbawiony
i spojrzenie
jak lodu odprysk
jak żelazo
rozpalone do białości

wiem jesteś jak polne kwiaty
mojej anielskiej młodości
bławatki chabry
odpływa z nami
dalekie pole
zamknięte oczy

z tomu zawsze fragment

W świetle lamp filujących

w świetle lamp filujących
świat wyglądał inaczej

twarze żywych umarłych
i śpiących
twarze odwrócone

młode głowy ku sobie
skłonione

w świetle lamp kopających
człowiek był zadomowiony
mocniej w radości
głębiej w trosce
cienie rozchwiane
odchodziły wracały rosły
słowa były cieplejsze
cichsze
dom kołysał się
odpływał z trumną i kołyską

w świetle lamp filujących
nieskończoność była skończona
czas był uchwytany
przestrzeń zamknięta
w czterech ścianach
wystarczyło zamknąć oczy
aby znaleźć się

w czwartym wymiarze
wystarczyło otworzyć drzwi
żeby znaleźć się
w drodze do Emaus
spotkać Jezusa żywego
który jeszcze nie rozpoznany
jadł rybę pieczoną
chleb plaster miodu

życie przeżywa się
idąc spotykając

w świetle lamp naftowych
kiedy nakręcano zegary

pojawiły się na ścianie znaki
poezja rysowana Bruna
„Mane – Tekel – Fares”

o tych lampach
prawie wszystko wiedział
poeta z Drohobycza
„prawie”
bo wszystkiego
nikt nie wie
ani o swoich narodzinach
ani o śmierci

kiedy myślę o nim
i jego księdze
widzę go
w świetle lampy kopczącej
z rosącym cieniem
przestrzelonej głowy
na ścianie

klocek

W Śmiełowie

Ciastosia parzy kawę
której zapach boski
snuje się po domu
państwa Kostołowskich

z dębu Mickiewicza
został klocek

klocek

z którego wyrasta
za oknem dąb
mchami brodaty
włożywszy pięć wieków
na swój kark garbaty

zamykam oczy
słyszę skrzyp drewnianej podłogi

to do pana Mühla
skrada się nocą
Pani Konstancya

uśmiecham się
broń Boże nie myślę
nic złego
potem... chciał Adam
wejść do stanu duchownego

z dębu został klocek
trzymam go na dłoni
za oknem szumi dąb zielony

to żyje wielki Baublis
w którego ogromie
wiekami wydrążonym
jakby w dobrym domu
dwunastu ludzi
mogło wieczerzać za stołem

oddaję klocek
zamykam dłoń
wychodzę

drogę mi przebiegł
kot uczony
spada liście z drzewa
i czasu zasłony

z tomu szara strefa

budzik

jak ciężko jest być
pasterzem umarłych

co rusz
żywi proszą
abym napisał „coś” „drobiazg”
o kimś kto umarł
odszedł zasnął
spoczywa

a ja jestem ten co pisze żyje
żyje i znów pisze

niech umarli grzebią swoich umarłych

słucham „tykania” zegara
to jest stary budzik
wyprodukowany w Chinach
(Shanghai – China)
jeszcze za życia Wielkiego Sternika
który pozwolił kwitnąć stu kwiatom
i sto szkół artystycznych wezwał
do współzawodnictwa
potem była rewolucja kulturalna

mój budzik jest jak traktor
trzeba go „kłonicą nakręcać”
(pamiętacie to powiedzonko polskich

kołtunów pseudointeligentów ekonomów
„gównu chłopu nie zegarek
bo go będzie kłonicą nakręcał”
chłopi już zapomnieli... ale „poeta pamięta”)
nakręcam go jak Gerwazy
budzik budzi mnie o piątej
jest niezawodny
to stary chińczyk który kiwał głową
na wystawie sklepu kolonialnego
nad blaszanym pudełkiem herbaty
budzik kilka razy
do roku budzi mnie
i przypomina że mam
gdzieś jechać lecieć gdzieś
na północ na południe
na zachód na wschód
albo że mam wstać o świcie
i skończyć jakiś „wiersz”
hundert Blumen blühen
(czerwoną książeczkę
Przewodniczącego Mao
kupiłem w Monachium
z przedmową Lin Biao)

ja poeta - pasterz życia
zostałem pasterzem umarłych

Zbyt długo pasłem się na łąkach
Waszych cmentarzy Umarli
odejdźcie zostawcie mnie

w spokoju

to jest sprawa między żywymi

Tajemnica filozofa

„ich werde von Zeit zu Zeit
zum Tier – da kann ich
an nichts denken als an
Essen, Trinken, Schlafen
Furchtbar!“

wyznał to
w swoich tajnych dziennikach
filozof

teraz egzegeci wydawcy
handlarze żywym towarem krewni
sprzedali
człowieka

zemściło się jego
słynne twierdzenie
(domniemanie?)
„Wovon man nicht sprechen kann
darüber muß man schweigen“

powiedzenie równie popularne i rozmyte
jak uśmiech Giocondy
jak język który pokazał
Albert Einstein dziennikarzom

„5 września 1914 roku
leżę na słomie – na ziemi –

czytam i piszę
na małym drewnianym kufierku
(preis 2,50 kronen)”
pisał filozof
„dziś znów się o...”

tak mi ciężko – pisał filozof

Boże zmiłuj się nade mną
jestem robakiem
ale z pomocą Bożą zostanę
człowiekiem
i pisał
że musi sobie odebrać życie

piekielne przeżywam męki

Boże niech ten kielich
mnie ominie
myśl zasnęła w głowie
pisał
filozof
potem pisał że się boi

a teraz źli ludzie
sprzedali filozofa
i jego wielką tajemnicę
że się o...
jak chłopiec albo rekrut
jak milion sto milionów chłopców
to wszystko jest straszne i śmieszne
jak tygrys w cyrku
albo małpka która onanizuje się
w ogrodzie zoo

na oczach
swoich wielkich braci
z ginącego gatunku
„Homo sapiens”

ochotnik Wittgenstein
służył na stateczku „Goplana”
stateczek ten pływał jeszcze
między Krakowem i Sandomierzem
po drugiej wojnie światowej
kiedy byłem studentem
a może mi się to tylko śniło?
„Goplana” z wielkim kołem łopatkowym

Der Wachtschiff „Goplana”

In Krakau
Trakl vor wenigen Tagen
gestorben ist

tempus fugit (opowieść)

Mroźną mieliśmy podróż
Toż to najgorsza w roku pora
na wędrowanie, na tak daleką wędrówkę
Ogniska nocne gasnące, bezdomność
te miasta wrogie, grody nieprzyjazne,
te wioski brudne a drożące się...
„czyli nas wiodła tak daleka droga
po Narodziny, czy po Śmierć?”

pustelnia brata Ryszarda
położona na wysokościach
czwartego piętra
wykuta jest w stoku Góry Betonowej
za oknem Stepu Akermańskiego
tysiące domowych ognisk
zapala się i gaśnie

pustelnia brata Ryszarda
jest niedostępna dla bałwanów
pewnego
gatunku literatów „artystek”

przed końcem świata
pielgrzymuję z bratem Piotrem
na Akermańską Górę
mors certa hora incerta

w tym roku wędrowali z nami
Kacper Melchior i Baltazar
ale drogi nasze rozeszły się
na ulicy Bonifacego (papieża?)

...mijamy Kaukaską pozdrawiamy
Prometeusza
błądzimy w labiryncie ulic
wreszcie jesteśmy na miejscu
magicznym

(wszystkie miejsca w tym kraju są magiczne)

w koszu mechanicznym
wciąga nas energia niewidzialna
na siódme piętro
opuszczamy się na czwarte
w między-czasie siła fatalna
przerobiła nas – zjadaczy chleba
w anioły („lewe” – oczywiście!)

często w naszej wędrówce
błądzimy
często siła nieczysta strąca
nas na parter
do piwnicy a nawet do pralni
pytamy tubylców
o pustelnię starca
Zosimy „taki tu nie mieszka”
odpowiadają nam mazurząc
a czy pan pani nie wiedzą
na którym piętrze mieszka
Profesor Ryszard Przybylski
patrzają na nas i mówią
że „o takim nie słyszeli”

po jakimś czasie stoimy
przed kratą

krata unosi się i już siedzimy
w celi śmierci nr 20
która jest (jak plaster miodu)
ulepiona z tysięcy książek
uśmiechamy się milczymy
nie-wymownie

Ryszard podnosi do ucha
trąbkę dłoni mówcie głośniej
od wczoraj nie-dosłyszę

wymieniamy kilka zdawkowych
słów na temat aniołów
które jako „byty subtelne” wcieliły
się w obrazy mistrza Jerzego z Krakowa
kilka takich subtelnych bytów
otacza głowę brata Ryszarda
kiedy śpi snem nie-spokojnym

przespaleś bracie narodziny
nowego Anioła Stróża
Świętego Anioła Polski

widzę zdziwienie nie-dowierzenie
na twarzy Ryszarda
jest już projekt pomnika
fundacja nominacja jurorzy
stała się cisza jak makiem zasiał

*Anioły
strącone
są podobne
do płatków sadzy
do liczydeł
do gołąbków nadziewanych
czarnym ryżem
są też podobne do gradu
pomalowanego na czerwono
do niebieskiego ognia
z żółtym językiem*

*anioły strącone
są podobne
do mrówek
do księżyców które wciskają się
za zielone paznokcie umarłych*

*anioły w raju
są podobne do wewnętrznej strony uda
niedojrzałej dziewczynki*

*są jak gwiazdy
świecą w miejscach wstydliwych
są czyste jak trójkąty i koła
mają w środku
ciszę*

*strącone anioły
są jak otwarte okna kostnicy
jak krowie oczy
jak ptasie szkielety
jak spadające samoloty
jak muchy na płucach padłych żołnierzy
jak struny jesiennego deszczu
co łączą usta z odlotem ptaków*

*milion aniołów
wędruje
po dłoniach kobiety*

*są pozbawione pępka
piszą na maszynach do szycia*

*dlugie poematy w formie
białego żagla*

*ich ciała można szczepić
na pniu oliwki*

*śpią na suficie
spadają kropla po kropli*

W celi nr 20
jestem najstarszym skazańcem
siedzę już 83 lata (podobnie
jak wszyscy żywi skazani jestem
na dożywocie) – bez widoków na
życie wieczne patrzę w sufit

Ryszard i Piotr milczą
ile masz lat Rysiu? zagajam
Piotr też ma swoje lata
pewnie przekroczył sześć-dziesiątkę?
mam 69 mówi Piotr
69 to liczba magiczna
a nawet erotyczna
figura

Piotr używa komórki maila komputera i wirusa
on jeden umie prowadzić
samo-chód
a także teatr Poza
(poza czym Piotrze?) Piotr mówi z troską
że Hoene-Wroński sprzedał jakiemuś Francuzowi
Absolut

patrzę na grzbiety
książek (Mandelsztam Levinas...)

powoli otwiera się książka
za książką
Piotr mówi do Ryszarda
„wiesz, Tadeusz powiedział mi dzisiaj
– w zaufaniu – że teoria Kopernika
była szkodliwa nie tylko dla
kościół, ludzie
żyli na płaskiej nieruchomej Ziemi
i byli szczęśliwi
wystarczy jeśli o obrotach ciał niebieskich
wie wybrana grupa... kapłanów i polityków”
Tu wtrąciłem
proszę nie mów o tym ani Marysi
ani Hani ani Joli ani Ani... dla mnie

Ziemia była i jest centrum Kosmosu
człowiek jest jedynym stworzeniem
które stworzyło Boga który stworzył
człowieka

Ryszard przyłożył trąbkę do ucha
i wyszeptał

„mnich który liczył ziarnka zjedzonej
w ciągu dnia fasoli, chociaż marzył o tym,
aby stać się już teraz aniołem,
w głębi serca przejęty był swoim ciałem”
poruszyłem się niespokojnie
we *Vrsackiej elegii* pisanej dla
zmarłego poety Vasco Popy powiedziałem
„chodźmy na obiad lubię fasolową zupę”

ale Vasco umarł
a Jugosławia została rozebrana
ikonom prawo-sławnym
jeszcze raz wylupiono oczy
na Kosowym Polu
bób i fasola to moje ulubione
ziarna nie-jedną miskę bobu
zjadłem z Mistrzem Jerzym
...fasolka po bretońsku... przysmak
naszej młodości...
młodości podaj mi skrzydła
a nad martwym wzleczę światem
razem młodzi przyjaciele!

Ryszard i Piotr spojrzeli
po sobie i na mnie
ja to on to ty ty to ja (odbiło mi się Levinasem!)
zacząłem rozmawiać z Rysiem
o Mandelsztamie i pani Nadzieździe
o Annie Achmatowej o obozie
przejściowym Wtoraja Rieczka
dosiadłem mojego konika
mówiłem o Dostojewskim
o uniewinnieniu Wiery Zasulicz
o Placu Siemionowskim
i o tym że byłem w zeszłym
roku w twierdzy „Orzeszek”
w celi Waleriana Łukasińskiego

na stole zjawilo się czerwone wino
chleb ser poprosiłem o wodę
in vino veritas in aqua sanitas
w winie prawda w wodzie zdrowie

zacząłem atakować Levinasa
który staje się „modny” byłem
zły... że zabrał mi
„twarze” (sprawa do wyjaśnienia)

Piotr wie o co chodzi a nawet
o co się roz-chodzi...

Zaczęliśmy milczeć po milczeniu
Piotr opisał nam scenę
która „rozegrała się”
przed wielu laty
w paryskiej kawiarni
między Jarosławem Iwaszkiewiczem
i nieznaną kobietą
która siedziała sama
przy stoliku i płakała
nikt się tym „zjawiskiem”
nie interesował
być może była to modna
kawiarnia egzystencjalistów
członków „ruchu oporu”(ho! ho!)
kolaborantów
kobieta płakała
nie ukrywała twarzy

Jarosław wstał
podszedł do kobiety
pochylił się nad nią
mówił coś szeptał do ucha
objął ramieniem mówił dalej

kobieta przestała płakać
otarła łzy wyszła

Jarosław wrócił na swoje miejsce
i powiedział (do Piotra)

„kiedy ktoś płacze
trzeba go czasem dotknąć
objąć”

Wypiliśmy po kieliszku
czerwonego wina

pamiętacie – odezwał się Ryszard
jak Nietzsche objął za szyję
dorożkarskiego konia
i zapłakał... to było w Trieście?

To było w Turynie
i było inaczej
woźnica bił konia po głowie
Nietzsche objął torturowane zwierzę
i zapłakał
wenige Augenblicke später
taumelte er von einem Gehirnschlag gerührt,
zu Boden
Nietzsche wiedział że koń
nie będzie mówił banałów
nie będzie pocieszał

nad-człowiek i filozof
szukał pociechy u konia
a nie u Platona
Ryszard: z czego się śmiejecie?
Nietzsche zwariował ale co się
stało z koniem?
ja wiem... konia
zjedli Włosi oni
zjadają polskie konie a nawet
skowronki (pisałem o tym w sztuce
Spaghetti i miecz) trzeba ich
Ewangelizować... wszystkich...
Moskwę... Rzym... Paryż...

mieliśmy rozmawiać o Bogu
przypomniałem
wiecie co odpowiedział Mickiewicz
francuskiemu pisarzowi
który zapraszał do swojego „Salonu”
na rozmowy o Bogu?

„o Bogu przy herbacie nie rozmawiam”

przecież to dużo mądrzejsze niż
powiedzenie Nietzschego „Bóg umarł”

albo Dostojewskiego „jeśli Boga nie ma
to wszystko wolno”

Hora est... powiedziała do nas Ciska

Levinasa oddam Ci jeszcze
przed odlotem z Warszawy

Bóg jest modny Modny jest też absolut
Boga zapraszają do telewizji
Bóg Levinasa Bóg Bubera

Bóg Hegla Pascala Blocha
Heideggera Rosenzweiga
występuje między Telenowelą argentyńską kawą i
herbatą

Levinas myśli że Boga można
odmieniać przez przypadki
zamienili teologię na gramatykę

Levinas!
Levinas o tym że musi umrzeć
dowiaduje się od Jankelevitscha
jeśli Bóg jest filozofia jest niepotrzebna
filozofia Heideggera i Rosenzweiga

Hora est... rozległo się milczenie
(dalszego ciągu nie będzie)

ale Piotr poruszył wodę
i zacytował Hegla szeptem
po niemiecku...
„es ist der Schmerz, der sich
als das harte Wort ausspricht
daß Gott gestorben ist“

*Konstancin - Wrocław
styczeń - marzec 2004 roku*

Wiersze do tłumaczenia, wystawione na konkurs 26 maja 2013 r.

poeta emeritus

Czesławowi Miłoszowi

siada na ławce
zdejmuje okulary
zamyka oczy

przeciera okulary
otwiera gazetę rozgląda się po świecie
składa gazetę wstaje

traci równowagę
podpiera się laską
czyta napisy
na oparciu ławki

idzie mówi do siebie

rozmawia z umarłymi
poetami

podchodzą do niego
dwie kobiety
pytają czy czyta biblię
czy wierzy w piekło
koniec świata raj na ziemi

uśmiecha się kiwa głową
na stare lata woli
rozmawiać z ludźmi
którzy milczą

odchodzi
siada na ławce
patrzy na chmury

wtedy przylatuje
kruk
przeciąga czarnym piórem
po jego ustach
zamyka je
i odlatuje

1996 r.

w hotelu

skowronka słyszę
pod sufitem

na strunie
człowiek się kołysze
czarny

to taka była
jesień zima
wiosna
jesienina

wszystko dalekie
jak mgławica

jak staroświecka
miłość do kobiety

której usta

przysiadły na dłoni poety

usta ulotne
jak skrzydło motyla

nic nie trwa wiecznie
mija każda chwila
piękna
i straszna

Widziałem Go

spął na ławce
z głową złożoną
na plastikowej torbie

płaszcz na nim był purpurowy
podobny do starej wycieraczki

na głowie miał czapkę uszatkę
na dłoniach fioletowe rękawiczki
z których wychodził palec
wskazujący i ten drugi
(zapomniałem jak się nazywa)

zobaczyłem go w parku

między nagim drzewkiem
przywiązany do palika
blaszaną puszką po piwie
i podpaską zawieszoną
na krzaku dzikiej róży

ubrany w trzy swetry
czarny biały i zielony
(a wszystkie straciły kolor)
spął spokojnie jak dziecko

poczułem w sercu swoim
(nie pomyślałem lecz poczułem)
że to jest Namiestnik
Jezusa na ziemi

a może sam Syn Człowieczy

chciałem go dotknąć
i zapytać

czy ty jesteś Piotr?

ale ogarnęło mnie
wielkie onieśmienie
i oniemiałem

twarz miał zanurzoną
w kłakach rudej brody

chciałem go obudzić
i spytać raz jeszcze
co to jest prawda

pochyliłem się nad nim
i poczułem zepsuty oddech
z jamy ustnej

a jednak coś mi mówiło
że to jest Syn Człowieczy

otworzył oczy
i spojrzał na mnie

zrozumiałem że wie wszystko

odchodziłem pomieszany
oddalałem się
uciekałem

w domu umyłem ręce

* * *

mój krótki wiersz
czasem się wydłuża
dłuży
wymyka spod ręki

więc go przycinam
przeważnie u dołu
rzadziej od góry
bo w górze jest światło
jest niebo
są chmury

są kłopoty z końcem
wiersz nie chce

się kończyć
ciągnie się dalej

nudzi marudzi
mnoży słowa
swój koniec odwleka

co zrobić z tym końcem

utopić go w ciemności
na modłę Celana
albo w kokardkę zawiązać
piękną jak motylek

albo w puentę
i tak zostawić
na przynętę

Zwierciadło

po latach zgiełku
niepotrzebnych pytań
i odpowiedzi
otoczyła mnie cisza

cisza jest zwierciadłem
moich wierszy
ich odbicia milczą

Rembrandt
w powijkach starości
bezzębny
przeżuwa mnie
śmieje się
odsłonięty
w Wallraf Museum

czemu nie zostałeś
niemową malarzem
Nikiforem Krynickim

wyniszczone przez czas rysy
rysują naszą wspólną
twarz

twarz którą widzę teraz
widziałem na początku
ale jej nie przewidziałem
lustro ukryło ją w sobie
żywe młode

teraz poczerniałe
martwe
umiera
bez odbicia
światła
oddechu

Od jutra się zmienię

To się zaczęło 28 września 1992 roku

Od jutra się zmienię
Tak! od jutra

a więc od jutra
jest to postanowienie
do którego się przygotowa
przygotowywa... no! nie! tak nie można
dalej żyć
a także bliżej

a więc jest to postanowienie
do którego wprowadzie przygotowy
a raczej się przygotuję
nie przygotuję tylko przygotowuję
od wielu lat a nawet przygotowuję się

i wreszcie dziś nieodwołalnie
postanowiłem
że od jutra się zmienię
tak sobie postanowiłem dziś
w nocy
po przebudzeniu

przed zaśnięciem czytałem
w książce tytułu nie pamiętam
a może to była księga
że można iść w dwóch kierunkach
dobry: strona prawa przód i góra
zły: strona lewa tył i dół

ale dziś już za późno
aby stronę lewą zamienić na prawą
tył na przód też nie będzie łatwo
od biedy dół mogę zmienić na górę
nawet leżąc w łóżku
przyjdzie mi to łatwiej
niż przy stole lub stoliku
lub na wieczorze poetyckim
„przy świecach”
pęknię ze śmiechu

i jeszcze czytałem w tej księdze
inne słowa
dobro zło
jasność ciemność
mądrość głupota
piękno brzydota
wysokość niskość
ciepło chłód
siła słabość

autor może filozof a nawet prorok
nie pamiętam bo zasnąłem
napuszczał te słowa na siebie
szczuł na siebie

z jego wysokiej gadaniny
wynikało że
muszę zło wymienić na dobro
ciemność na jasność
głupotę na mądrość
brzydotę na piękno
niskość na wysokość
chłód na ciepło
słabość na siłę

jeśli tego nie dokonam
to nigdy się nie zmienię
na lepsze

ale przecież nie mogę
tego dokonać w łóżku
przed zaśnięciem

ta zmiana
musi się dokonać nie tylko we mnie
bo tego nikt nie zauważy
a jeśli nie zauważy
to nie będzie wiedział że się zmieniłem

nawet ja sam mogę
nie zauważyć
że się zmieniłem
z gorszego na lepsze

jakże daleko odbiegam
od tematu
wróćmy do naszych baranów
wracam więc
do moich baranów
do czarnych baranów
i do białych baranów
i do pierwotnego tekstu
z 28 września 1992 roku

zasypiam ze stanowczym
nie-odwoalnym
(proszę mi darować to dzielenie
słowa na dwie części ale to takie modne
i głębokie heideg-gerowskie
lub hei-deggerowskie –
Heide poganin Heide wrzosowisko
Heide postać
dür
Heide – moor –
Heide – angst heikel heil
moja składnia po przebudzeniu
ist nicht heideggerianisch)

a więc zasnąłem
z postanowieniem że zmienię się
od jutra

ach! to słynne „się”
u kogo gdzie kiedy do diabła
naczytałem się
tyle mądrości na temat „się”
już mi to bokiem wychodzi
a więc stało się
od jutra się zmienię

dziś jest już za późno
leżąc w łóżku nie mogę „się”
zmienić
a przy tym to „się” zaczyna
mnie śmieszyć i moje postanowienie
może się ośmieszyć
nie można tego uczynić
przewracając się z lewego boku
na bok prawy

opanowały mnie poważne wątpliwości
czy mogę się zmienić w łóżku

wstałem i usiadłem na krześle
przy biurku
„tu się nowe życie rozpoczyna”

Vita Nuova

To się zaczęło 28 września 1992 roku
(a dziś mamy już sobotę 7 listopada)
a zaczęło się tak:
powiedziałem (sobie)
„od jutra się zmienię”
wprawdzie „jakiś Głos”
powiedział
„czemu od jutra
zmień się dziś
teraz”

zawsze są dwie możliwości
można się zmienić na lepsze
albo na gorsze

oczywiście ja chciałem się
zmienić na lepsze

ale się nie zmieniłem

zamiast czytać *Króla-Ducha*
oglądałem *Dynastię*

zamiast myśleć o zbawieniu duszy
czytałem gazety

zdaje mi się
że już się nie zmienię
do końca życia

bo mamy już pierwsze dni
lata 1993 roku
a ja... (ale to już moja tajemnica)

na obrzeżach poezji

po stworzeniu wiersza
jestem wymiatany
usuwany
na obrzeża poezji

w sam środek życia

na starość zrozumiałem
że świat jest „dziwny”
ale życie nie jest snem
wariata

ktoś – to było na początku –
chciał mnie wyprowadzić
z tego labiryntu
daj tu rękę swoją
i włóż w bok mój
a nie bądź bez wiary
powiedział do mnie
ale ja już zapomniałem
kto to był
kiedy to było

po skończeniu wiersza
jestem wydalany
usuwany
na obrzeża poezji

na obrzeżach panuje
gorączkowe ożywienie
zgiełk i zamieszanie
kipi życie

tylko wewnątrz poezji
jest nieruchome puste

wejście do wnętrza
jest otwarte
dla wszystkich

wyjścia nie ma

dlatego poeci szukając
wpadają w pułapkę

na przynętę
„piękno” „dobro ludzkości”

sława wieczory przy świcach
oczy kobiet
laury wstęgi wieńce

poeci gubią się
wpadają w obłąd w szal
w politykę
stają się tajnymi radcami
młodszyimi szambelanami dworu
kamerlokajami
ministrami
rzecznikami „prawdy”
a nawet nie-rządu
słyszą głosy syren
wyskakują z okien
roztrzaskują się na bruku
jak muzyczne instrumenty
młodzi nie wiedzą
gdzie się znaleźli
gdzie Krym gdzie Rzym
(o! k...a! gdzie szmal?)
poezja śpiewana i śpiewająca

pośrednicząc
między górą i dołem
wykonuję od wielu lat
ten zawód
do którego zostałem wybrany i
powołany
„a który nazywa się poezją”

oddałem się z ociąganiem
„tej najosobliwszej
ze wszystkich czynności ludzkich,
jedynej, co służy
uświadamianiu śmierci”

rzecz to trochę wstydliva
być może nie nadawałem się
do niczego – byłem do niczego –
miałem dwie lewe ręce
do dziś piszę tylko ręką
ręką stawiam litery
oszczędzam na kropkach

moja ręka lewa
to mój anioł lewy
ten co nie wiedział
ten co odlatuje

moja ręka prawa
to tylko narzędzie pracy
służy do ocierania potu z czoła
pisania wierszy

na obrzeżach poezji
pod pokrywką śmierci
senty-mentalnej
kipi życie i poezja
pełna smaku
dobrego i złego

wietrzeje sól ziemi
słowa
stają się bezdomne

1997

Statek widmo

dzień jest krótszy
zegar słoneczny stoi
w deszczu bez godziny

sanatorium wynurza się
z chmur
jak olbrzymi pasażerski statek

kolumny czarnych drzew
ociekają wodą i światłem księżyca

sanatorium odpływa
z listopadowymi mgłami

kołysze się
gaśnie okno za oknem
pograża w ciemności
we śnie

tylko na dole
pod ziemią
w starym piecu djabeł pali
w „Piekielku”

proszę się nie bać
to tylko nocny lokal
kawiarenka

zbawieni i potępieni
z wypiekami na twarzach
wylizują resztki życia

gorączka się podnosi
i wszystko wiruje
w tańcu śmierci
„um die dunklen Stellen der Frau“

statek widmo
osiada na mieliźnie

nic o tobie nie wiem

nie wiem kogo kochałaś
nie wiem jakim byłaś dzieckiem

jesteś młodą kobietą
masz piękną twarz
obiecujące oczy
i usta które temu przeczą

nie wiem co śniłaś w nocy
gdzie byłaś dziś rano

spóźniona
z rumieńcem na twarzy
zdyszana
usiadłaś przy stoliku

pojawił się ktoś trzeci

młody mężczyzna
w krzyczącym swetrze

jadłaś ze smakiem żurek
a może czerwony barszczyk
ja byłem po obiedzie
piłem herbatę
palcem rysowałem serca
na białej serwetce

Pani Maria
dziś kończyła 92 lata
opowiedziała mi wczoraj że
spotkała w pociągu

Zofię Andriejewnę Tolstoj
widziała cara Mikołaja i Rasputina
nie wie do tej pory
czy rewolucja październikowa
miała sens
przecież inteligencja rosyjska była
najbardziej postępową w Europie
– panie Tadeuszu, mówię to tylko Panu –
i właśnie została pożarta
przez rewolucję
– niech Pan nie zapomni
o gazecie i mlecznych krówkach
– napisałam artykuł o *Białym małżeństwie*
„Kto się boi Różewicza”

pada śnieg
myślałem
że mi powiesz „do widzenia”
ale Ty rozmawiasz na schodach
z tym facetem

miałem ciężką noc
zły czarny dzień
mój syn usłyszał głosy
został porwany
bóg przyszedł do niego pod postacią światła
dobry spokojny chłopiec
znalazł się w środku
Krzaka ognistego

Krwawiąc
szedłem przez ścianę śniegu
słyszałem głos:
„mein Vater, mein Vater, und hörest du nicht,
was Erlenkönig mir leise verspricht?
Sei ruhig, bleibe ruhig, mein Kind!
In dürren Blättern säuselt der Wind...”

w tym mieście
po którym chodzi biały niedźwiedź
w którym słyszę śpiew Kiepur
„la donna é mobile”
gdzie żyją białe niedźwiedzie
które piją wódkę i mówią „o kurwa!”
a kiedy podnoszą paszczę
widzimy fioletową
jak denaturat twarzy
rodaka

Pozbawiony poczucia rzeczywistości

oblepiony mokrym śniegiem
szedłem przed siebie
szedłem na cztery strony
świata

i to już wszystko
moja daleka bliska
i obca
aż do końca

ostatnia rozmowa

zamiast odpowiedzieć
na moje pytanie
położyłeś palec na ustach

powiedział Jerzy

czy to jest znak
że nie chcesz
że nie możesz odpowiedzieć

to jest moja odpowiedź
na twoje pytanie
„jaki sens ma życie
jeśli muszę umrzeć?”

kładąc palec na ustach
odpowiedziałem Ci w myślach
„życie ma sens tylko dlatego
że musimy umierać”

życie wieczne
życie bez końca
jest byciem bez sensu
światłem bez cienia
echem bez głosu

luksus

wtorek 23 kwietnia
113 dzień roku 2002

dzisiaj
mam dzień wolny

slucham jak pada deszcz
czytam wiersze
Staffa i Tuwima

„Będę ja pierwszym w Polsce futurystą.
A to nie znaczy, bym się stał głuptasem,
Co sport z poezji czyni, i z hałasem
Udaje maga...”

czytam kartkę z kalendarza
Arcydzięgiel litwor
to znana już w starożytności
bardzo aromatyczna roślina
czy można sobie przypomnieć
smak życia
smak dzięgielówki

slucham jak pada deszcz

na taki luksus nie mogą
sobie pozwolić
możni tego świata
muszą ścisnąć niezliczone
spocone dłonie całować sztandary
muszą głaskać dzieci
po główkach i staruszczeni
wycierać garnitury i twarze
wycierać
farbę z twarzy
żal mi
„wielkich” (tego świata)
że nie mogą nikogo
ugodzić pomidorem
że nie mogą
gówniarza
złapać za ucho

dziękuję Bogu
że nie muszę ubiegać się o „głosy”
idiotów

slucham deszczu

tak mało potrzeba
człowiekowi
do szczęścia

Kwiecień 2002 - lipiec 2003 r.

Elegia

Pamięci Cz.M.

za pięć dwunasta!

pytam siebie
kiedy napiszesz Elegię
o winie i chlebie

chciałem wykręcić się rymem
i odpowiedzieć „w niebie”
ale ze wstydu zapadłem się
w ziemię

od tego czasu żywot pędzę kreta
i nie pamiętam
co to śpiew
wino i kobieta

te czarne kopczyki
na zielonej łące
to jedyne pamiątki
po pracy bez końca
to moje pomniki
tęskniące do słońca

a co z nami?
co z naszymi sporami
przyjacielskimi
Ty zmarłeś więc nie pytasz
co ze mną? pewnie odrzucę starą
formę szatę
i z Orfeusza zmienię się
w łopatę

Szkoda

nie przeczytałem do końca
„Raju” mea culpa!
nudziłem się w „Purgatorium”
mea culpa
Tylko „Piekło” czytałem
z wypiekami na twarzy
mea maxima culpa

Ezra Pound
przeczytał nie tylko całego
Danteo i Konfucjusza
ale i poetę z Predappio
(la Clara a Milano!)
którego uwielbiał

ten Pound to był wariat geniusz
i męczennik
Jego umiłowany uczeń
Possum
pisał piękne wiersze o kotach
nosił gustowne krawaty
i był bardziej powściągliwy w słowach
od swojego mistrza
otrzymał za to Nagrodę Nobla

Pound
miał rację
że nie darzył sympatią
kapitalistów i lichwiarzy

chciał wypędzić kupców
ze świątyni
założono mu kaftan
bezpieczeństwa
chodzi w tym stroju
po Parnasie
gdzie rozmawia z wielbicielem
Danta Ariosta Schillera
Klopstocka Platena
i Weiblingera...
z poetą kompozytorem wodzem
tłumaczem i autorem wiersza
Die Worte vom Brot
z samym Benito Mussolinim!
(dobrze ci tak! Ty głupcze poeto)

PS

szkoda że Pound nie przeczytał

Mein Kampf

zanim zaczął chwalić

Führera